

a könyvek darabszáma szerinti – így az általa ismertetett – statisztikák félvezetőik is lehetnek, hiszen a nyomtatvány terjedelme 1 levélnyi is lehet. Megbízható képet akkor kapunk, ha ívre kiszámítjuk a könyvtermelést. Az „állami” vagy „fejedelmi” nyomda kifejezéseket szinonimaként használta, megjegyzendő azonban, hogy ezek – ha nem is elsődlegesen – gazdasági vállalkozások voltak. Péter Katalin hozzászólására reflektálva elmondta, hogy pl. nemegyszer a nádor asztalánál disputált a katolikus és az evangélikus pap, – az ilyen esetek korántsem mentek ritkaságyszámba. A vizsgált kérdések szempontjából igen érdekeseek lehetnek a könyvekbe írt árak is. Sajnos, nálunk olyan jellegű vásáryegyzékek mint a német vagy franciaországiak nincsenek. Külföldre pedig – ha nem is nagy tételekben –, eljuttattak a magyar könyvek (Prága, Zwikau stb.). A hazai könyvtermés lényegében igen szegényes volt, csak a legszükségesebbekre szorítkozott. Ezt jól mutatja, hogy a korból mintegy 2000 bécsi nyomtatványt ismerünk, ezzel szemben az RMNy hozzávetőlegesen 800 kiadványról tud.

Az ülészak Varjas Béla elnöki zárszavával ért véget.

*

Az ülészak résztvevői május 16-án tanulmányi kirándulás keretében Szabolcs-Szatmár megye reneszánsz emlékeit tekintették meg a Nyíregyháza–Nyírbátor–Vaja–Vásárosnamény–Tákos–Csaroda–Tarpa–Kisvárdá útvonalon.

(A vitát összefoglalta: Kőszeghy Péter és Lázcs Sándor)

A Reneszánsz-kutató Csoport 1976–1980. évi munkája

1970-től 1975-ig évenként közöltünk beszámolót a Reneszánsz-kutató Csoport munkájáról. (A legutolsó az ItK 1976, 281–282. lapján jelent meg.) Az alábbiakban az 1975-öt követő öt esztendő munkásságáról adunk tájékoztatást.

Személyi adottságok

A Csoport munkájának irányítását Klaniczay Tibor és Varjas Béla látták el, az előbbinek 1979 végéig tartó római egyetemi megbízása miatt a tényleges vezetés azonban Varjas Béla kezében volt. A Csoport korábbi állandó munkatársai közül mindvégig az Intézet státusába tartozott Bónis György, Horváth Iván, Komlós Tibor, Pirnát Antal és Stoll Béla. Két kiváló munkatársunk időközben eltávozott az Intézet kötelékéből: Varga Imre 1978-ban nyugdíjba ment, V. Kovács Sándor pedig 1977-ben a budapesti egyetem Régi magyar irodalomtörténeti tanszékére távozott; a Csoport munkájában azonban mindketten továbbra is részt vesznek. Ugyanakkor a Csoport két új munkatárssal gyarapodott: Uray Piroska 1977-ben előbb gyakornok, majd 1979 óta segédmunkatárs lett; Jankovics József pedig 1978-tól kezdve a Csoport tudományos munkatársa. A Csoport titkári teendőit ez alatt az idő alatt is mindvégig Sántha Teréz látta el. Szorosabban a Csoport belső munkájához kapcsolódott Balázs Mihály mint aspiráns (1975–1978), valamint Húbert Ildikó, János István, Kőszeghy Péter, Lévy Edit és Máté Györgyi, mint tanári ösztöndíjasok. – A tárgyalt időszakban a Csoport munkatársai közül Varjas Béla megvédte doktori (1978), Horváth Iván pedig kandidátusi (1979) disszertációját.

Termunkák

Az elmúlt öt év alatt tovább folytatódtak és részben be is fejeződtek a Csoport kollektív termunkái.

A montaubani barokk intézet számára készített francia nyelvű kötet a magyarországi barokkról 1976-ban megjelent, *Le Baroque en Hongrie* címmel, Klaniczay Tibor és Varga Imre szerkesztésében.

A moszkvai Gorkij Intézettel közös szerkesztésben készülő, francia nyelvű reneszánsz-kötet szerkesztői munkálatai befejeződtek és a kötet 1978-ban megjelent. *Littérature de la Renaissance. A la lumière des recherches soviétiques et hongroises* címen. A kötet szerkesztői N. I. Balasov, Klaniczay Tibor és A. D. Mikhaïlov; a szerkesztők munkatársa: Horváth Iván.

Tovább folytatódott az AILC égisze alatt készülő európai irodalomtörténet reneszánsz-köteteinek az előkészítése. Az öt év alatt befejezésre került a mű első kötete, mely a végleges szerkesztői munkálatok befejeződése után 1981 első felében kerül átadásra a Kiadónak.

Nagy erővel folytak Stoll Béla irányításával a Régi Magyar Költők Tára XVII. századi kötetekének a munkálatai; a VIII. és IX. kötet megjelent, s elkészült s részben szedés, részben szerkesztés alatt van a

X–XIII. kötet. Egyúttal megindult, Varjas Béla vezetésével, a XVI. századi sorozat folytatása, s előkészületben van a IX. kötet sajtó alá rendezésének befejezése.

Dudith András levelezésének a Lengyel Tudományos Akadémia Filozófiai Intézetével együttműködésben tervezett kiadása a vártnál lassabban haladt előre. Ennek legfőbb oka, hogy oly nagyszámban kerültek elő (különösen Bécsben) Dudith-levelek, hogy az anyag teljes összegyűjtésére a tervezettnél lényegesen több időt kell fordítani. Várható, hogy 1981-ben készen lesz a Dudith-levelek inventárium, és elkezdhető az egyes kötetek megtervezése és sajtó alá rendezése. Magyar részről a Dudith-kiadás Csoportunk és a Klasszika-filológiai Tanszéki Kutatócsoport közös vállalkozásaként folyik, Szepessy Tibor vezetésével, Uray Piroska részvételével.

Tovább folytatódott a nemzetközi reneszánsz bibliográfia (*Bibliographie internationale de l'humanisme et de la Renaissance*) számára a magyar anyag évenkénti összeállítása Horváth Iván munkájaként (1979 óta Húbert Ildikó közreműködésével).

Az elmúlt öt évben mint új, fontos tervmunka jelentkezett a nemzetközi használatra szánt 3 kötetes új magyar irodalomtörténet első kötetének a megírása. A Varjas Béla irányításával folyó munka alapszövegének 1980 végére el kellett volna készülnie, egyes belső illetve külső munkatársak késése miatt azonban ez a munka áthúzódik 1981-re.

Havi előadások

A budapesti Régi magyar irodalomtörténeti tanszékkel közösen, illetve évente egyszer Szegeden vagy Debrecenben rendezett havi felolvasó ülések az elmúlt öt év során megszakítás nélkül követték egymást. Az elhangzott előadások a következők voltak:

1976

Dán Róbert: *Vehe Glirius és Dávid Ferenc* (január 21.)

Cs. Gárdonyi Klára: *Újabb adalékok Bartholomeus Fontius magyarországi kapcsolataihoz* (február 18.)

Holl Béla: *Ozorai Imre vitairatának kiadásáról* (március 17.)

Csonka Ferenc: *Christianus Schesaeus-problémák* (április 21.)

Barlay Ö. Szabolcs: *Batthyány Boldizsár humanista köre és a németújvári könyvtár első évtizedei* (június 16.)

August Buck (Marburg/Lahn): *Das Selbstverständnis des italienischen Humanismus* (szeptember 29.)

Lévay Edit: *Egy ismeretlen kódex históriás énekei* (október 29. Debrecen)

Bán Imre: *Az arisztotelizmus, mint a barokk filozófiai alapja* (október 29. Debrecen)

Tolnai Gábor–Haiman György: *Tótfalusi Kis Miklós halotti chartája* (október 30. Debrecen)

Csapodi Csaba: *A sevillai Janus-kódexek és a Janus-szöveggyűjtemény* (november 24.)

Cesare Vasoli (Firenze): *Le dottrine filosofiche di Galeotto Marzio* (december 15.)

1977

Mészáros István: *XVI. századi iskolánk és a „studia humanitatis”* (január 19.)

Cs. Gárdonyi Klára: *A száz évvel ezelőtt Konstantinápolyból ajándékképpen visszaérkezett kódexek* (február 16.)

Nagy Zoltán: *Mátyás királyt dicsőítő korabeli művészeti alkotások* (március 23.)

Feuerné Tóth Rózsa: *Humanitas, Studia Humanitatis, Umanistà, Humanizmus* (április 20.)

Jean-Claude Margolin (Tours): *État présent et l'avenir des études néolatines* (május 18.)

Julius Domański (Varsó): *Der Begriff des Scholastischen und des Humanistischen in der Philosophie* (május 18.)

Maria Cytowska (Varsó): *Erasmus et la philosophie antique* (május 18.)

Székely György: *Az európai városfejlesztés fő tendenciái a XV. és XVI. században* (június 22.)

Vásárhelyi Judit: *Két XVI. századi magyarországi ciceroniánus* (szeptember 28.)

Horváth Iván és Pirnát Antal: *Vita a Balassi előtti szerelmi líráról* (október 14. Szeged)

Balázs Mihály: *A kelet-európai antitrinitarizmus egy változata* (Simon Budny nonadorantizmusa és magyar kapcsolatai) (október 15. Szeged)

Varjas Béla: *Tinódi politikai pártállása* (október 15. Szeged)
Barlay Ö. Szabolcs: *A „Missio Transsylvanica” és a Kolozsvári Disputa* (november 30.)
Nemeskürty István: *Balassi Anna-verseinek időrendje* (december 21.)

1978

Uray Piroska: *Irévizmus és ortodoxia Magyarországon a 17. század elején* (január 11.)
Kovács József: *Lackner Kristóf és a soproni gimnázium kialakulása* (február 22.)
Dán Róbert: *Egy „ismeretlen” antitrinitárius ideológia világi tanításai* (március 15.)
Szabó Géza: *Bogáti Fazekas Miklós históriás énekei* (kutatási beszámoló) (április 26.)
Tóth István: *Van-e hiteles Janus Pannonius-portré?* (június 28.)
Riccardo Scrivano (Róma): *Retorica e Manierismo* (szeptember 27.)
Klaniczay Tibor: *Az európai reneszánsz szintézisének egy fejezete* (A XV. századi humanista dicsőítő irodalom) (október 13. Debrecen)
Szőnyi György Endre: *Balassi Bálint és a XVI. századi titkos tudományok* (október 13. Debrecen)
Amedeo Di Francesco (Nápoly): *Wathay Ferenc költészetének átmeneti jellege* (október 13. Debrecen)
Gombáné Lábos Olga: *Szenci Molnár Albert humanista kapcsolatai* (október 14. Debrecen)
Bitskey István: *Emlékirat és esztétikum* (A magyar memoáriróladalom kezdeteiről) (október 14. Debrecen)
Cs. Gárdonyi Klára: *Janus Pannonius néhány epigrammájának ismeretlen első kiadása* (november 29.)
Tóth István: *Balassa János hűtlenségi pere – Telegdi Miklós reneszánsz könyvtára* (december 20.)

1979

Kocziszkó Éva: *Janus Pannonius kései elégiaköltészete* (január 17.)
Ludányi Mária: *A szerelem-kép alakulása a magyar irodalomban a 16. század végén és a 17. században* (február 21.)
Tóth Tibor: *Erdélyi királytükör* (Pataki Füsüs János: Királyok tüköre) (március 21.)
Magyar Róza: *Adalékok Petrőczy Kata Szidónia életéhez* (április 25.)
Székely György: *Mátyás király és a morva főváros* (Diplomatika és nyomdatörténet) (június 20.)
Paul Raabe (Wolfenbüttel): *Bibliotheksgeschichte und Leserforschung* (október 3.)
Nemeskürty Harriet: *Magyarország a 17. század német geográfiai-útleíró irodalmában* (október 24.)
Ritoókné Szalay Ágnes: *Janus Pannonius kiadója, Hilarius Cantüncula* (november 23. Szeged)
Kovács Sándor Iván: *Zrínyi verseskönyve és a magyar epigramma születése* (november 23. Szeged)
Ács Pál: *A magyar irodalmi nyelv két elmélete: az erasmista és a Balassi-követő* (november 24. Szeged)
Jankovics József: *Bethlen Miklós stílusa, levelei alapján* (november 24. Szeged)
Heltai János: *Dávid Pareus magyarországi tanítványai* (december 12.)

1980

Szigeti Csaba: *Arisztokrata poéta és versificator a 17. században* (január 16.)
Téglásy Imre: *Zsámboky János nyelv- és történelemszemléletéhez* (február 20.)
Virágh László: *Adalékok Balassi Bálint „ad notam” jelzéseire* (március 19.)
Pirnát Antal: *Elias Gczmiedele levele Heltai Gáspárhoz* (április 23.)
Klaniczay Tibor: *Zrínyi Mátyás-tanulmányának nemzetközi politikai összefüggéseire* (június 18.)
Pajorin Klára: *Bonfini Symposion-ja* (szeptember 17.)
Bartók István: *Medgyesi Pál: Doce praedicare* (Az első magyar nyelvű egyházi retorika) (október 15.)
Nagy Ilona: *A Jordánszky-kódex fordítástechnikai sajátosságairól* (november 19.)
Lelkes István: *A reneszánsz perspektíva és előzményei* (vetített képekkel) (december 10.)

A hagyományos májusi ülősszakok több-kevesebb nemzetközi részvétellel változatlanul megrendezésre kerültek:

1976 május 11–15. (Eger): Balassi Bálint életműve. A magyarországi előadókon kívül előadást tartott Amedeo Di Francesco (Nápoly), Gömöri György (Cambridge), Jan Slaski (Varsó) is, továbbá az ülősszak vendége volt Sante Graciotti (Róma) és Bori Imre (Újvidék). Az ülősszak előadásainak teljes anyaga az ItK 1976. évi 5–6. számában jelent meg.

1977 május 11–14. (Győr): A magyarországi barokk kezdetei. Külföldi vendégeink közül előadást tartott az ülősszakon: Werner Welzig (Bécs) és Amedeo Di Francesco (Nápoly), s vendégként résztvettek rajta még Bori Imre (Újvidék), Alois Eder (Bécs), Robert Pichl (Bécs), Sibylle Badstübner (Berlin). Az ülősszak előadásai a MTA I. OK XXXI. kötete (1979) 3–4. számában jelentek meg.

1978 május 15–21. (Visegrád): Politikai gondolkodás és történelemszemlélet a reneszánsz korban. Az egy hétig tartó ülősszakon, mely az 1975. évi mátrafüredi ülősszakon hasonlóan inkább szeminárium-jellegű volt, külföldi előadó nem szerepelt. Az ülősszak előadásai együttesen nem kerültek kiadásra, egyeseket azóta szerzőik különböző folyóiratokban már közreadtak.

1979 május 15–19. (Siklós): Antitrinitarizmus a XVI. század második felében (Dávid Ferenc halálának 400. évfordulója alkalmából). Tudományos fontossága tekintetében valamennyi eddigi ülősszak közül ez a nemzetközi-jellegű kollokvium volt a legjelentősebb. Az ülősszak végig idegen nyelven folyt, s az előadók többsége a külföldi vendégek közül került ki. Összesen 20 külföldi kolléga vett részt a tanácskozásokon: Bori Imre (Újvidék), Silvano Cavazza (Firenze), Růžena Dostálová-Jeništová (Prága), Erdő János (Kolozsvár), John C. Godbey (Chicago), Jan van Goudoever (Amstelveen), Kovács Lajos (Kolozsvár), Werner Lenk (Berlin), Valerio Marchetti (Faenza), Zbigniew Ogonowski (Varsó), Paul Philipp (Heidelberg), Adriano Prosperi (Bologna), Ingeborg Spriewald (Berlin), Aldo Stella (Padova), Lech Szczucki (Varsó), Janusz Tazbir (Varsó), Waclaw Urban (Krakkó), Cesare Vasoli (Firenze), Georg H. Williams (Cambridge, USA), Giampaolo Zucchini (Bologna). A kollokvium ismeretétét, Dán Róbert tollából, lásd: Acta Litteraria XXI (1979), 121–122. Az ülősszakon elhangzott előadások külön kötetben fognak napvilágot látni, a „Studia humanitatis” c. sorozat keretében.

1980 május 14–16. (Nyíregyháza): A magyar irodalom műfajai és a reneszánsz társadalom. A külföldi résztvevők nélkül megtartott, szerényebb jellegű, de tudományos eredményekben gazdag ülősszak előadásai, a viták ismertetésével együtt az ItK jelen füzetében jelennek meg.

Kiadványok

A Csoport publikációi jelentős számban gyarapodtak az elmúlt öt év alatt; számos esetben régóta megkezdett munkák eredményei értek be. Ennek eredményeképpen 1979-ben szükségessé vált kiadványaink külön francia nyelvű katalógusának (*Publications du Centre de recherches de la Renaissance*) a kiadása is, mely a Csoport kiadványain túl, az Akadémiai Kiadó egyéb reneszánsz tárgyú könyveinek a felsorolását is nyújtja. A Csoport egyes sorozataiban az elmúlt öt év alatt az alábbi kötetek jelentek meg:

Bibliotheca Scriptorum Medii Recentisque Aevorum (szerk.: Pirnát Antal; 1979-től kezdve Pirnát Antal és Szörényi László). A „Series nova” első öt kötete jelent meg: Bonfini *Rerum Ungaricarum Decades*-ének zárókötet (1976) Kulcsár Margit és Kulcsár Péter; Ransanus *Epithoma*-ja (1977) Kulcsár Péter; Vitéz János művei (1980) Boronkai Iván; Schesaeus művei (1979) Csonka Ferenc és Simon Proxenus *Commentarii de itinere Francogallico* c. munkája (1979) Daná Martinková gondozásában. Előkészületben van Thuróczy krónikájának kiadása Mályusz Elemér és Kristó Gyula, valamint Brodarics műveinek kiadása Csapodi Csaba és Kulcsár Péter munkájaként.

Régi Magyar Költők Tára, XVII. század (szerk. Stoll Béla). Megjelent a 8. és 9. kötet: Bethlen Gábor korának költészete (1976) Komlowszki Tibor és Stoll Béla; A két Rákóczi György korának költészete (1977) Varga Imre gondozásában. Előkészületben van az 1660-as évek költészetének, az első kuruc küzdelmek költészetének a kötete, valamint a század kisebb műköltőinek (Beniczky, Felvinczi stb.) két kötete, valamennyi Varga Imre munkája.

Bibliotheca Hungarica Antiqua (szerk. Varjas Béla). A sorozat X. köteteként megjelent Baranyai Decsi János Sallustius-fordítása (1979), Kurcz Ágnes kísérő-tanulmányával. Előkészületben van

Sambucus *Emblemata*-jának August Buck, valamint Huszár Gál és Kálmáncsehi Márton nemrég felfedezett 1560–1561. évi énekeskönyvének kiadása, Borsá Gedeon tanulmányával.

„*Studia Humanitatis*” (szerk. Klaniczay Tibor). A sorozat harmadik köteteként jelent meg a moszkvai Gorkij Intézettel közösen előkészített, fentebb idézett kötet a reneszánsz irodalom elvi kérdéseiről (1978). Előkészületben van a sorozat további három kötete: Dán Róbertnek Mathias Vehe-Gliriusról, Csapodiné Gárdonyi Klárának Vitéz János könyvtáráról szóló munkája, valamint az 1979. évi siklói antitrinitárius kollokvium előadásainak Dán Róbert és Pirnát Antal által szerkesztett kötete.

Humanizmus és Reformáció (szerk. Klaniczay Tibor). Az elmúlt öt év során megjelent a sorozat 6–9. számú kötete: Zoványi Jenő posztumusz műve, *A magyar protestantizmus története 1565-től 1600-ig* (1977); továbbá Botta Istvánnak Melius ifjúságáról (1978); Bitskey Istvánnak Pázmány prédikációiról (1979) és Lech Szczuckinak Palaeologusról és Franckenről szóló munkája (1980). Előkészületben van Csapodi Csabának a Janus Pannonius szöveggyűjteményéről és Mészáros Istvánnak XVI. századi városi iskoláinkról szóló könyve.

Reneszánsz–Füzetek (szerk. Komlövski Tibor). Az öt év folyamán (1980 decemberéig) 12 új füzet jelent meg (31–42. szám): Dán Róbert, Holl Béla, Komlövski Tibor, Varjas Béla, Horváth Iván, Amedeo Di Francesco, Kovács Sándor Iván, Ács Pál, Kocziszky Éva, Ludányi Mária, János István és Ritoókné Szalay Ágnes tanulmányaival.

A Csoport által gondozott vagy támogatott kötetek jelentek meg más sorozatokban is, így a *Memoria Saeculorum Hungariae* (szerk. V. Kovács Sándor) 3. köteteként napvilágot látott *A régi magyar vers* című tanulmánykötet Komlövski Tibor szerkesztésében; s ugyanitt előkészületben van az *Irodalom és ideológia a XVI–XVII. században* című tanulmány-gyűjtemény, Varjas Béla gondozásában. – Az *Adattár XVII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez* (szerk. Keserű Bálint) című szegedi sorozat 4. köteteként kiadásra került az 1974. évi sárospataki Szenci Molnár-kollokvium anyaga, további tanulmányokkal kiegészítve (1978). – Végül az *Irodalomtörténeti Füzetek* (szerk. Bodnár György) c. intézeti sorozat 95. számaként napvilágot látott Amedeo Di Francesco *A pástor-játék szerepe Balassi Bálint költői fejlődésében* (1979) c. dolgozata; s előkészületben van ugyanitt Bónis Györgynek Révay Péterről szóló munkája. – Megemlítjük még, hogy kiadás előtt áll – sorozaton kívül – Horváth Ivánnak *Balassi költészete történeti-poétikai megközelítésben* és Varjas Bélának *Irodalom és nyomtatott könyv a XVI. század magyar társadalmában* c. könyve.

K. T.

Intézeti hírek

(1980. január 1–december 31.)

Külföldi tudósok előadásai Intézetünkben 1980-ban

1980. október 7–8-án az Irodalomtudományi Intézetben tartotta harmadik ülését *A világ-irodalom fejlődésének törvényszerűségei* elnevezésű Sokoldalú Nemzetközi Irodalomtudományi Problémabizottság. G. P. Berdnyikov akadémikus, a Bizottság elnöke referált a társadalomtudományokért felelős akadémiai alelnökök pragái értekezletének határozatairól a Problémabizottság munkájával összefüggésben. Az ülésen felszólaltak a bolgár, a csehszlovák, a kubai, a magyar, az NDK-beli, a lengyel, a szovjet és a

vietnami szekciók és az illető országokból irányított témák vezetői, ismertették a kutatómunka állását és problémáit. Az ülészak keretében zajlott le a magyar irányítással folyó téma (*A huszadik századi humanista művészek eszméleti fejlődése*) szakmai tanácskozása, melynek bevezető előadását Szabolcsi Miklós akadémikus tartotta. Ezt követően a téma Nemzetközi Koordinációs Bizottsága meghatározta a munka irányelveit és kijelölte a szerkesztőbizottságot T. Balasova, Illés László és S. Schlenstedt